

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 3 grudnia 2020 r.

**w sprawie upamiętnienia rewolucji 1905 roku
i poprzedzającego ją zrywu polskich robotników w walce z carskim zaborcą**

Senat Rzeczypospolitej Polskiej, przekonany o szczególnym znaczeniu rewolucji 1905 roku i poprzedzających ją wydarzeń, rozgrywających się na ziemiach polskich objętych zaborem carskiej Rosji, składa hołd bohaterom, bojownikom o odrodzenie państwa polskiego, niepodległość i suwerenność Polaków.

Rewolucja 1905 roku była zrywem społeczeństwa w obronie wartości narodowych i praw społecznych, zwróciła się przeciwko carskiemu absolutyzmowi. Wydarzenie to wymusiło zmiany ustrojowe w Rosji, a na terenie Królestwa Polskiego przyczyniło się do wzrostu świadomości narodowej społeczeństwa, co w dalszej perspektywie ułatwiło odzyskanie przez Polskę niepodległości w 1918 roku.

Bezpośrednią przyczyną tego społecznego sprzeciwu był wybuch wojny rosyjsko-japońskiej. Konflikt ten, będący efektem imperialnych dążeń obydwu zaangażowanych państw, doprowadził do znacznego pogorszenia warunków życia ludności całego rosyjskiego imperium oraz do nasilenia carskiego ucisku i terroru.

Wydarzeniem, które poprzedziło rewolucję 1905 roku na ziemiach Królestwa Polskiego, była zainicjowana przez Polską Partię Socjalistyczną manifestacja warszawskich robotników na placu Grzybowskim w Warszawie 13 listopada 1904 roku, będąca sprzeciwem wobec branki do carskiej armii. Manifestację osłaniała Organizacja Bojowa PPS. W jej szeregach znajdował się Stefan Okrzeja, który niósł sztandar z napisem „PPS. Precz z wojną i caratem! Niech żyje Wolny Polski Lud!”. Rok później, z wyroku carskich władz, stracił on życie na stokach Cytadeli Warszawskiej.

Manifestacja robotników rozpoczęła się po południowej mszy odprawionej w kościele Wszystkich Świętych przy placu Grzybowskim. Mimo energicznej akcji carskiej policji na placu gromadzili się robotnicy, nieśli czerwony sztandar, śpiewali „Warszawiankę”. Demonstracja zmieniła się w regularną bitwę z policją z użyciem broni. Pojawiły się oddziały kozaków. Część demonstrujących robotników znalazła schronienie w kościele, ale policja aresztowała kilkaset osób i rozpoczęła się oblawa na uczestników. Mimo to nastroje rewolucyjne ogarnęły całe miasto. Do zamieszek i starć z policją dochodziło do późnych

godzin wieczornych. Wydarzenia te miały także wymiar tragiczny – jak podają niektóre źródła, zginęło 10 demonstrantów, a 43 zostało rannych. Jednak w środowisku robotników obudził się duch rewolucyjny i rozprzestrzenił się na wszystkie ziemie polskie okupowane przez zaborcę. Sama zaś manifestacja przeszła do historii jako pierwsze od upadku powstania styczniowego wystąpienie Polaków z bronią w ręku przeciwko okupantowi.

W kolejnych, styczniowych starciach demonstrantów z wojskiem w Warszawie śmierć poniosło 100 osób. Warszawska demonstracja pierwszomajowa pociągnęła za sobą 32 ofiary carskiego aparatu przemocy. W proteście łódzkich włóknarzy w dniach 22–24 czerwca, który przerodził się w regularne starcia z policją, liczba ofiar śmiertelnych i rannych sięgnęła 2 tysięcy. Kulminacją ruchów rewolucyjnych na ziemiach Królestwa Polskiego było ogłoszenie strajku powszechnego i proklamowanie w Ostrowcu Republiki Ostrowieckiej. Wydarzenia na ziemiach polskich, zainicjowane przez robotników i lewicę, miały charakter niepodległościowy i społeczny.

Rewolucja 1905 roku, choć w końcu – kosztem tysięcy ofiar – stłumiona przez wojska carskie, zmusiła jednak carat do ustępstw. Na ziemiach polskich będących pod rosyjskim zaborem pojawiły się polskie instytucje, m.in. Polska Macierz Szkolna i ruch spółdzielczy, a język polski powrócił do urzędów gminnych. Wprowadzono wolność wyznania, zniesiono cenzurę prewencyjną i zalegalizowano polskie stowarzyszenia kulturalno-oświatowe oraz ruch spółdzielczy. Wydarzenia 1905 roku pokazały, że świadome swych dążeń społeczeństwo, pomimo represji i wynikających z nich strat, jest w stanie wymusić na władzy daleko idące zmiany bieżącej polityki, a w perspektywie czasowej – doprowadzić do zwycięstwa głoszonych przez siebie idei.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej wzywa do przypomnienia i uczczenia wydarzeń związanych z rewolucją 1905 roku. Wzywamy także do wsparcia obywatelskich inicjatyw mających na celu ich upamiętnienie.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

MARSZAŁEK SENATU

Tomasz GRODZKI